

LBRIS

We know
books

ÎN COLECȚIA
ANTOLOGIA
PROZEI **SCURTE**

AU MAI APĂRUT:

Dumitru CRUDU *Muzicanții din Flutura* (2019)

Vlad IOVIȚĂ *Magdalena* (2020)

Aureliu BUSUIOC *O sumă de cuvinte și alte proze scurte* (2021)

Paul GOMA *Camera de alături* (2021)

Liviu REBREANU *Catastrofa și alte proze scurte* (2022)

Ioan GROȘAN *Caravana cinematografică și alte
proze scurte* (2022)

ADRIANA BITTEL

—
VIZITĂ ÎN CASA UNUI BĂRBAT
ÎN ABSENȚA SOȚIEI SALE

Ediție și postfață de Ioana PÂRVULESCU

Știința, 2022

Responsabil de ediție: Mircea V. Ciobanu
Corectori: Mariana Belenciuc, Maria Cornesco
Redactor tehnic: Nina Duduciu
Machetare computerizată: Vitalie Ichim
Copertă: Romeo Șveț

ÎNTRERINDAREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3, MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 73-96-16 (anticamera); (+373 22) 73-99-94 (marketing)
(+373 22) 73-99-83 (depozit); fax: (+373 22) 73-96-27
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra colecției „Antologia prozei scurte” și a acestei ediții
apartțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice Știința.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Bittel, Adriana
Vizită în casa unui bărbat în absența soției sale / Adriana Bittel;
ediție și postfață de Ioana Pârvulescu; copertă: Romeo Șveț. –
[Chișinău]: Știința, 2022 (Combinatul Poligrafic). – 239, [1] p. –
(Antologia prozei scurte, ISBN 978-9975-85-169-5).

ISBN 978-9975-85-350-7

© Adriana Bittel, 2022
© Humanitas, 2022
© Selecție, ediție și postfață: Ioana Pârvulescu, 2022
© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința, 2022

CUPRINS

7	I. DREPTUL DE A SPUNE „EU”
7	Acasă, pe Caimatei
14	Când am răs cu Mali-Ester
17	O zi de vacanță în '55
23	Terebentina
36	Alice în Bariera Vergului
54	Pata de ulei
70	Cum încărunește o blondă
81	II. CEHOVIENE, DACĂ NU CUMVA CARAGIALEȘTI
81	Petrescu și Munteanu
85	Push
87	Chelcășoz
101	Eidetic și parfumat
108	Contrariul morții
116	„Cehov”, am cerut obosită
122	III. SIMT ENORM...
122	Iulia în iulie
122	Capitolul I
140	Capitolul II
163	Capitolul III
174	Concordanța timpurilor

179 IV. VĂZ MONSTRUOS...

179 Vizită în casa unui bărbat
în absența soției sale

182 O lungă dără de fericire

190 Soi bun

201 Vara, vara cu tutun

214 Tulpină fragedă, iată securea

224 Somnul după naștere

230 Lumea Adrianei Bittel.
Postfață de Ioana Pârvulescu

**I. DREPTUL
DE A SPUNE „EU”****Acasă, pe Caimatei**

Eo stradă bună de plimbat câini, de aceea e bine să fii atent pe unde calci. De zeci de ani mă duc și vin pe trotuarele ei, pe lângă grilaje de fier forjat și tencuieli măcinate, peste pașii unor oameni dragi care nu mai sunt. Uneori mi se năzare în *contre-jour* silueta câte unuia dintre ei, cred că le recunosc mersul îndreptându-se către colțul cu Sfinților și simt o dulceagă tristețe, ca atunci când se pornește ploaia, duminică după-amiaza, și la radio se transmite muzică din anii '60.

De zeci de ani acasă înseamnă strada Caimatei, numărul 14, un imobil cu trei etaje, construit pe la 1930, în stilul modernist care privilegia „aspectul sănătos al liniei simple”. Tot în anii aceia a fost construită și clădirea de la numărul 20, proiectată de Marcel Iancu pentru mama lui, „după cerințele de confort, economie și igienă nouă”. De atunci nu s-a

schimbat mai nimic pe strada mea, doar aspectul sănătos s-a tot degradat prin intemperii, cutremure, nepăsarea sau neputința chiriașilor ICRAI-ului, ajunși, cei care am mai apucat, proprietari pensionari.

Când îmi dau adresa, lumea mă întreabă ce înseamnă „o caimată”. Mult timp nu am știut ce să răspund, îmi suna a cuvânt turcesc sau grecesc. Apoi am aflat că era numele propriu al mahalalei apărute în secolul XVIII în jurul bisericii Caimata, ctitorită la 1732 de un Mavrocordat și demolată de primarul Pache Protopescu în 1892, când a tăiat bulevardul Carol. Faptul este consemnat și de Caragiale, în *Articolul 214*: „Bonjur. Mă recomand Tarsița Popeasca, văduva lu priotu Sava de la Caimata, pe care a demolat-o Pache, când a făcut bulivardu ăl nou”. O explicație neplăcut mirositoare am citit (ah, mania bibliografiilor!) în cartea lui Alexandru Ofrim, *Străzi vechi din Bucureștiul de azi*, care, la rândul lui, îl citează pe Ionescu-Gion, cel cu *Istoria Bucureștilor de la 1899*: „Pârâul Bucureștioara, care trecea prin apropierea străzii de azi, era numit de mahalagii Căcăina (Caimata) din cauza apei pline de dejecții și resturi rămase de la tăierea vitelor”. Fonetic, nu înțeleg cum se putea transforma Căcăina în Caimata și stăruii în bănuiala că e ceva grecesc sau turcesc la mijloc. Trebuie să mai cercetez.

Din istoria literară a străzii face parte și faptul că Eminescu, la venirea în București, a locuit în chiliile bisericii Caimata, sau că vecinul nostru de cartier, Mircea Eliade, o cunoștea la pas. Dovadă că o povestire (nu prea reușită), *Întâlnire*, din volumul „Șarpele” (1937), e plasată într-o casă de aici: „Apropiindu-se de strada Caimata, Barbu Cernat

simți aceeași bine cunoscută neliniște. Se însera și platanii din curțile boierești începeau să se plece peste trotuare, adunând o umbră nouă, tainică, de noapte [...]. Se vedea bine casa. O intrare principală cu câteva trepte de piatră și un evantaliu de cristal mat deasupra”.

Casa am depistat-o, există și azi, dar nu se mai vede nimic din ea: cel care a luat-o în anii '90 a ascuns-o după un zid sumbru în care a montat o ușă metalică și camere de supraveghere. Pe misteriosul proprietar nu l-am zărit niciodată. O fi vreun mafiot. Dincolo de zidul înalt și etanș e mereu liniște, ca și pe restul străzii, de altfel.

Deși la câțiva pași de circulația amețitoare din Piața Roșetti, Caimatei are un aer tihnit-provincial, cu soare aurind dimineața fațadele bătrâne de pe trotuarul drept și clipocind orbitor, spre amurg, în geamurile de pe cel stâng. Primăvara, când înfloresc teiul și caprifoiul din curți, nimic nu mai amintește de Căcăina. Aerul parfumat te duce cu doar un secol înapoi, când locuitorii caselor boierești se întorceau din oraș cu trăsura, și pe ferestrele deschise ale saloanelor se auzeau copile exersând la pian.

Când ne-am mutat noi aici, la începutul anilor '70, priveliștea, verdeța și vecinii civilizați ni s-au părut un vis. Veneam de pe Strada Academiei, din blocul Dragomir, rebotezat Romarta, unde stătuserăm cinci persoane în două camere care dădeau spre Comitetul Central. Vedeam doar geamuri opace de birouri, iar jos, caldarâmul era ticsit de mașini negre și „băieți” în civil. Odată, în adolescență, când părinții erau la serviciu, m-am uitat afară cu un binoclu de teatru. În câteva minute s-a auzit imperativ soneria

și au năvălit niște tipi încruntați care m-au luat la întrebări, au scotocit camerele și mi-au confiscat binoclul. Îmi pare și acum rău după el, era placat cu sidex și fusese al unei străbunici amatoare de operete vieneze.

Acolo, în Academiei, aveam și ghinionul ca deasupra noastră să locuiască un bădăran instruit la Moscova, de unde se întorsese cu o soție sovietică. Făceau frecvent petreceri cu chiote, coruri de bețivi, cazacioc și sârbe tropăite în capul nostru. Odată, la ore mici, tata urcase la el și îndrăznise să-i atragă politicoasă atenția că ne deranjează. Bădăranul zbirase mai întâi cunoscuta propoziție: „În casa mea fac ce vreau!”, apoi dăduse expresie, cu o avalanșă de înjurături, urii de clasă, rasă și ochelariști, iar la sfârșit îl amenințase pe tata cu un bătător de șnițele.

După ce m-am măritat, am avut posibilitatea ca, prin schimb, să oferim locuința din Academiei și garsoniera soțului meu pentru apartamentul din Caimatei, locuit „la comun” de două familii foarte dornice să se despartă. Având termen de comparație, ni s-a părut că l-am apucat pe Dumnezeu de picior, tocmai când venise pe lume și copilul nostru. Toate cele opt familii din Caimatei, 14, erau liniștite și cumsecade, iar de pe balcon vedeam, deasupra copacilor și acoperișurilor, cerul, până-n zare, și Intercontinentalul. Dimineața ne trezea ciripit de păsări, trompeta unui cocoș din curtea vilei alăturate, noaptea se auzeau greieri, iar duminica aerul vibra în unda clopotelor de la Armenească, Sfinților, Colței...

Un singur personaj tulbura calmul provincial: nebunul cartierului (și în sens de bufon), Gheorghită, un hândrălu

alcoolice cu o voce răsunătoare și cu o pasiune bizară pentru C.A. Rosetti, cel din mijlocul pieței. Uneori, iarna, când era ger, se cățara cu agilitate pe soclul statuii și îi puneă o căciuliță cu moț pe creștetul de bronz sau o pătură pe spate. Alteori i se așeza în poală, îl lua de gât și îi cânta, între două sorbituri din nelipsita sticlă, *Noi suntem români*. Îl cunoșteau toți milițienii, dar îl tratau cu îngăduința populară pentru bețivi și nebunii cu acte. Doar când se anunța trecerea vreunui convoi oficial, îl țineau ascuns, ei știau unde.

În majoritatea apartamentelor din blocul nostru trăiau mai multe generații ale acelorași familii, căci pe atunci exista o lege care stabilise că o persoană are dreptul la maximum 8 metri pătrați, așa că oamenii preferau să stea cu ai lor decât să „li se vâre în spațiu”, cu dependențele comune, niște necunoscuți. Nu știu cât de riguros se mai aplica legea asta, dar teama rămăsese, mai ales în rândul celor pățiți, cum fuseseră ai mei. Locuitul de nevoie cu părinții, chiar după căsătorie, avea avantaje și dezavantaje, menajul comun crea inevitabil animozități, ne stânjeneam reciproc în spațiul strâmt. Singurul loc unde te puteai izola, pe termen scurt, era baia, restul ușilor stăteau mereu deschise, iar musafiri personali, cu care să stai de vorbă în tihnă, nu aveai unde primi. Prietenii care ne vizitau (și atunci aveam destui) stăteau mai mult de vorbă cu mama și cu tata, dornici de conversație, după ce ai lor se răriseră în mod natural.

Situația a devenit inconfortabilă în anii '80, când una dintre camere n-a mai putut fi folosită iarna. Cu doi pereți cu geamuri mari și o terasă deasupra, în livingul nostru era atât de frig, încât atunci când tata și soțul meu voiau să se

uite la televizor, la vreun meci transmis de bulgari, își puneau paltoanele și se înfășurau în pături. Din gură le ieșeau aburi când comentau fazele. Și în restul casei era frig, iar de gătit se putea doar noaptea. În plus, după ce s-au construit blocurile noi de pe Calea Moșilor, alimentate de la aceeași conductă străveche, apa nu mai ajungea la etaj. Căram zilnic de la subsol, pe scara de serviciu, canistre și găleți, sticle și oale, iar cada reușeam să o umplem, pentru closete, doar când se transmitea serialul Dallas, urmărit de toată suflarea, care nu mai consuma apă pe parcursul lui. Cum eram câțiva în bloc care nu puteam renunța la dușul zilnic fără pierderea respectului de sine și așa afectat de alte umilințe oficiale, am făcut o sesiune lângă centrala termică de la subsol și un vecin inginer a găsit soluția să monteze acolo, printre țevi și troace, un duș la care să avem acces conform unei programări riguroase. Apa curgea în fir subțire, dar ne mulțumeam și cu atât. Când ieșeam din hruba igrasioasă, în halat de baie și cu prosopul pe cap, la ușă aștepta, cu savoniera în mână, următorul pe listă. Se interesa cum e apa. Uneori era călăie, alteori rece.

Tot prin acei urâți ani '80 eram somați să facem economie la curentul electric, să folosim becuri chioare. Pe mine, de când mă știu, lumina slabă mă deprimă, și, de câte ori aprindeam lustrele cu becuri de 100, mama trăgea speriată perdelele și draperiile, să nu ne vadă cineva din stradă cum încalcăm dispozițiile. Dacă orbecăiai seara prin orașul în beznă, vedeai în case, localuri și vitrine, doar penumbre triste. Aveam cu toții în dotare câte o lanternă chinezească, fiindcă, pe scările de bloc, în lifturi, în parcuri și pe trotua-

rele desfundate, nu te prea puteai descurca fără ea. Cei care își plimbau câinii, înainte de culcare, pe strada Caimatei își încrucișau fasciculele în semn de salut sau luminau trotuarul ca să nu calce în ce rămânea de pe urma plimbării prietenilor lor canini.

Mama, care după moartea tatei ieșea tot mai rar din casă și „lua aer” de pe balcon, făcându-și de lucru cu jardinierele, ajunsese să-i cunoască din vedere pe toți plimbăreții matinali sau nocturni cu animalele lor, ba chiar le dăduse nume conspirative. O amuza să-i urmărească, bine camuflată după vița-de-vie ce pornea de jos, până la terasa de la etajul trei, mă chema să mi-i arate și apoi fantaza despre ei, umplându-și astfel timpul pustiit. Țin minte o cucoană mereu cochetă, căreia îi spunea Bazo, fiindcă atunci când venea dinspre Piața Rosetti i se vedeau formele generoase, dar când se întorcea, din creștet până la călcâie, era perfect plată, de parcă se desprinsese dintr-un basorelief. Bazo era târâtă de un dog mare, cu voce – cum altfel? – dogită, care amușina toate gardurile și se oprea mereu în același loc, să mănânce iarbă. Locul era preferat și de un pechinez fără lesă, însoțit de un senior demn, cu pălărie și cu ziare la subraț, pe care mama îl botezase, nu știu de ce, Wexler. Când ajungea în dreptul lui Bazo, Wexler își ridica pălăria, și, în timp ce câinii se miroseau sau schimbau lătrături, stăpânii stăteau puțin de vorbă, după care el îi întindea ziarele. Mama pretindea că sunt ziare franțuzești, care se găseau, greu, într-un singur loc, o dugheană de difuzare a presei de pe Doamnei, și pe care le căpătam și noi, cu mare întârziere, căci treceau pe la mai multe familii de amici. Și Bazo,

LRDIS | We know books

și Wexler făceau parte din generația părinților mei, o lume bucureșteană francofilă, în care bărbații purtau pălării și femeile aveau picioare mici. (Țin minte că, până prin anii '60, la magazinele de încălțăminte pentru femei, măsurile cele mai vândute erau între 34 și 36, numere mai mari de 37 se găseau doar la raioanele de bărbați.)

Cu timpul au dispărut din peisaj și Bazo, și Wexler, și generația părinților de pe strada noastră, cu pălăriile și picioarele lor mici. Alți oameni, anonimi – femei înalte, cu adidași numărul 40, îmbrăcate în ceea ce era odată lenjerie ascunsă vederii, și bărbați cu șort și șlapi –, își plimbă animalele de companie pe Caimatei, pe lângă șirurile de mașini parcate pe toată lungimea trotuarelor.

Când am răs cu Mali-Ester

Bunicii materni aparținuseră burgheziei înstărite și cultivate, pe când cei din partea tatălui erau mici meseriași de ghetou, cu mulți copii. Și Efraim Margulius, director la Banca de Credit, și Iosif Bittel, tapițer păgubos care prefera să joace cărți la cafenea decât să stea la atelier, muriseră înaintea nașterii mele, așa că nu mi-am cunoscut decât bunicii. Despre Frida, cu care am locuit împreună și despre ascendența ei bucureșteană de cel puțin trei generații știu atâtea istorii, încât n-am aici loc să le spun. Dar de Mali-Ester, mamă a șase copii dintre care tatăl meu era al treilea, îmi pare acum rău că n-am fost mai apropiată și că amintirile directe îmi sunt sumare.

Eram duși săptămânal, eu și fratele meu, să o vizităm într-o casă delabrată de pe strada Pitagora. Urcam o scară de lemn trăsând a pipi de mătă, conopidă fiartă și a gaz și traversam un hol întunecos cu troace ale chiriașilor. Acolo trebuia să pășim tiptil pe podelele scârțâitoare, să nu-l deranjăm pe domnul Hat, bolnav de nervi, sau pe Moașa care făcea gărzi de noapte și dormea ziua. La capătul holului, pe un mic culoar, se afla fosta bucătărie cu ciment pe jos, care-i servea bunicii și de dormitor. O găseam așezată la masă, cârpind mereu ceva pe o ciupercă de lemn. Deasupra mașinii de gătit erau întinse rufe, în patul de alamă se lăfăiau două-trei pisici, iar pe tăblia bufetului tronau menora și niște cărți hărtănite de rugăciuni de care ne era interzis să ne atingem. În timp ce mama sau tata vorbeau cu Mali-Ester, noi îi cotrobăiam prin sertarele bufetului – nasturi, căpăcele, șuruburi, flacoane goale – și, când descopeream ceva pe plac, o întrebam: „Îmi dai mie asta?” Ne dădea. Pe urmă, nemaigăsind nimic interesant pe acolo, începeam să ne sâcâim părinții: „Mai stăm mult? Când plecăm?” Mali-Ester își ridica privirea de pe țesătură și spunea fără să se supere: „Duceți-vă, dragii mei, uite, copiii nu mai au răbdare”. Ne conducea pe podelele scârțâitoare, cu degetul la gură prin dreptul ușii domnului Hat și a Moașei, iar în capul scărilor ne pupa în creștet murmurând ceva, cred că un soi de binecuvântare în idiș. Apoi puteam tropăi în voie pe scări în jos, luându-ne la întrecere.

Mult mai târziu, după ce a murit, am aflat că fusese un fel de sfântă. După ce își crescuse, cum știuse ea mai bine din acea sărăcie lucie, copiii, iar aceia plecaseră care prin

străinătăți, care la casele lor bucureștene, se pare că aduna de pe stradă cerșetori pe care-i hrănea, îi oblojea, le spăla și cârpea zdrențele, îi adăpostea în bucătăria ei în nopți geroase, fără știrea domnului Hat și a Moașei. Împărțea cu amărății ăștia tot ce primea de la copiii ei salariați, iar vine-rea la asfințit se ruga pentru toți în fața lumânărilor aprinse. Mi s-a spus că nu se plângea niciodată și părea mulțumită de viața ei. Mi s-a spus că Mali-Ester e un nume de regină.

Regina cerșetorilor și a mățelor vagaboande avea și umor. Cea mai vie amintire cu ea este când am răs noi de ne-am prăpădit împreună într-o seară cu lună plină. Aveam vreo cinci ani. Fratele meu era suspect de scarlatină și, ca să nu mă molipsească, fusesem adusă în bucătăria din Pitagora pentru un timp. Atunci o cunoscusem pe cea de-a treia chiri-așă de pe holul întunecos, domnișoara Tiberiu. Lungana cu chip cabalin venea dimineța devreme, cu bigudiuri în cap, să-și bea ceaiul cu noi, înainte de a pleca la birou. Era contabilă și folosea multe diminutive. Bunicii îi spuneau tanti Mălicuța, iar mie, Pișpirica, apelativ pe care-l socoteam jignitor din cauza primei silabe. Nu puteam s-o sufăr, deși îmi aducea bilete folosite de tramvai, capete de creion chimic și foite de indigo. De fapt, nimic nu-mi plăcea acolo: patul străin, mâncarea dulceagă, lumina chioară, pisicile care se scărpinau. Voiam doar să-l scot din vizuină, cu orice riscuri, pe nebunul Hat, după care, dacă scăpăm cu viață, plănuiam să fug înapoi acasă.

Era toamnă târzie când, după zile ploioase și reci, veni ca un dar nesperat mica vară de noiembrie. Se făcuse deja ora de culcare. Domnișoara Tiberiu se întorsese de mult de

la birou, își pusese părul pe moațe și venise să-și bea ceaiul de tei cu noi, dar nu părea în apele ei. Tăcuse tot timpul cu ochii aburiți în aburii ceaiului și se retrăsese fără să ne ureze ca de obicei vise plăcute. După plecarea ei, bunica deschisese larg fereastra să aerisească. Ne-am uitat amândouă în curtea vecină unde ardea un foc de frunze. De mai departe se auzeau chemările jalnice ale mățelor în călduri. Pe cer era lună plină, cu halou. Pe când stăteam noi două așa, respirând fumul amar de frunze, am auzit fereastra de alături a domnișoarei Tiberiu deschizându-se și am auzit vocea ei cam răgușită cântând cu multă simțire, acompaniată de mi-orlăiturile din întuneric: „Lună fi-mi so-liie, so-liie de dor/ Spune-i tu' tovarășu' Bolboacă că-l a-door”. Obrajii bunicii se umflaseră ca atunci când îți ții respirația sub apă, a închis repede geamul, m-a tras spre fundul camerei și am izbucnit amândouă în răs. Ne-am prăbușit pe pat și am hohotit până ne-au dat lacrimile, repetându-ne printre icnături: „...lu' tovarășu' Bolboacă că-l ador”. Pe urmă am adormit și patul de alamă nu mi s-a mai părut străin.

O zi de vacanță în '55

Dimineța, după înviore, ne strângeam în careu. Președintele unității, fratele meu, care trecuse într-a patra, dădea, plin de importanță, raportul:

– Tabăra Libertatea, cu un efectiv de cincizeci de pionieri, doi absenți din motive necunoscute, este gata pentru ridicarea drapelului.